

Mariola Lewicka

ORDYNARIAT PERSONALNY DLA ANGLIKANÓW NOWYM KOŚCIOŁEM PARTYKULARNYM

Prawodawca w KPK z 1983 r.¹ zawarł normy dotyczące erygowania, struktury i organizacji następujących Kościołów partykularnych: diecezji, prałatury terytorialnej, opactwa terytorialnego, wikariatu apostołskiego, prefektury apostołskiej i administratury apostołskiej erygowanej na stałe (kan. 368). Wspólnym kryterium, które przyjął prawodawca ustanawiając te struktury hierarchiczne jest terytorium. Rozwiązanie zawarte w KPK z 1983 r. okazało się nie wystarczające ze względu na zmieniające się warunki życia wspólnoty kościelnej. Z tej przyczyny prawodawca ustanowił w Kościele struktury personalne, w których wierni mogą w pełniejszy i skuteczniejszy sposób otrzymać opiekę duszpasterską i realizować misję Kościoła. Struktury te są Kościołami partykularnymi, czyli porcjami Ludu Bożego z własnym ordynariuszem, prezbiterium i wiernymi.

Po promulgacji KPK z 1983 r. najwyższy prawodawca w Kościele w formie aktów normatywnych ustanowiła następujące Kościoły partykularne: ordynariaty wojskowe², Personalną Administraturę Apostołską Świętego Jana Marii Vianneya³ i ordynariaty personalne

¹ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, AAS 75 (1983) II, pp. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań 1984.

² Ioannes Paulus PP. II, *Constitutio apostolica Spirituali militum curae*, AAS 78 (1986), pp. 481-486; Jan Paweł II, *Konstytucja apostołska „Spirituali militum curae” na temat ordynariatów wojskowych*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła. Wybór źródeł*, red. W. Kacprzyk, M. Sitarz, Lublin 2006, s. 211-217 (dalej SMC).

³ *Congregatio pro Episcopis, Decretum „Animarum bonum” De Administratione Apostolica personali „Sancti Ioannis Mariae Vianney” condenda*, AAS 94 (2002), pp. 305-308; „Communicationes” 34 (2002), s. 57-59. Kongregacja ds. Biskupów dn. 18.01.2002 roku na mocy specjalnego mandatu papieża Jana Pawła II ogłosiła dekret erekcji Administratury Apostołskiej personalnej „Świętego Jana Marii Vianneya” (dalej AB).

dla Anglikanów⁴. Przedmiotem niniejszego opracowania będzie problematyka ordynariatów personalnych dla Anglikanów, które zostały erygowane w 2009 r. na mocy konst. ap. *Anglicanorum Coetibus*, jako sposób włączenia wiernych Kościoła Anglikańskiego do pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim. Powstaje problem kwalifikacji ordynariatów personalnych: Czy ordynariaty te są personalnymi Kościołami partykularnymi czy innymi strukturami personalnymi?

W tym celu w artykule zostaną zanalizowane następujące zagadnienia: pojęcie Kościoła partykularnego i status prawny ordynariatów personalnych dla Anglikanów.

1. Pojęcie Kościoła partykularnego

Rezultatem posoborowej teologicznej i kanonistycznej refleksji nad Kościołem jest wpisanie do KPK z 1983 r. określenia Kościołów partykularnych⁵ oraz zasad relacji między nimi a Kościołem powszechnym⁶.

W eklezjologii używa się terminu *communio Ecclesiarum* (wspólnota Kościołów), który wyraża nie tylko naturę Kościoła powszechnego oraz związek z nim Kościołów partykularnych, ale także ich łączność ze sobą. Twierdzenie to stanowi podstawę nauki o Kościele partykularnym oraz w rezultacie prowadzi do wniosku, że tak pojęta łączność pociąga za sobą żywą wymianę darów i łask, której owocem jest wspólnota dóbr realizująca się w poszczególnym Kościele partykularnym (por. LG 13)⁷. Dlatego kwalifikacja „katolicki” przysługuje nie tylko Kościołowi powszechnemu, ale także Kościołom partykularnym, gdyż Misterium Chrystusa prezentują w całości⁸.

⁴ Benedictus XVI, *Constitutio Apostolica Anglicanorum Coetibus, qua Personales Ordinariatus pro Anglicanis conduntur*, AAS 101 (2009), pp. 985-990 (dalej AC).

⁵ A. Longhitano, *Chiese particolari e comunioni delle chiese*, w: *Il diritto nel mistero della Chiesa*, Roma 1990, s. 344-370.

⁶ M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym w sprawowaniu władzy wykonawczej według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, Lublin 2008, s. 14.

⁷ J. Krukowski, *Kościół powszechny a Kościoły partykularne*, w: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, red. K. Krukowski, M. Sitarz, Lublin 2004, s. 17.

⁸ J. Krukowski, [*Komentarz do kan. 368*], w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 218.

W KPK z 1983 r. prawodawca na oznaczenie, mniejszych wspólnot Ludu Bożego, zaniechał używania terminu „Kościół lokalny”⁹. W terminologii kodeksowej występują dwa terminy: „Kościół partykularny” i „Kościół powszechny”¹⁰. Zarówno w Kościele powszechnym jak i w Kościołach partykularnych istnieje ten sam Kościół Chrystusowy, który w sposób widzialny uwielokrotnia się w różnych miejscach, bez uwielokrotnienia istoty wydarzenia zbawczego¹¹. Prawodawca w kan. 368 KPK z 1983 r. dokonał doprecyzowania terminologii określonej w dokumentach Soboru Watykańskiego II postanawiając, że w Kościołach partykularnych istnieje i z nich składa się jeden i jedyny Kościół katolicki¹². Elementy nadprzyrodzone konstytuujące Kościół powszechny¹³ uobecniają się również w Kościele partykularnym. Dzięki tym elementom Kościół partykularny stanowi całość istniejącą w części¹⁴. W pełny sposób wyraża to Jan Paweł II w swoim nauczaniu,

⁹ A. Longhitano, *Chiese particolari*, w: *Il diritto nel mistero della Chiesa*, s. 342-343; R. Sobański, *Kościół partykularny jako podmiot prawa*, w: „Kościół i Prawo” t. VI, red. J. Krukowski, Lublin 1989, s. 25-46; J. Krukowski, *Kościół powszechny a Kościoły partykularne*, w: *Kościół partykularny*, s. 25-26.

¹⁰ J. Glemp, *Problem identyfikacji Kościoła lokalnego i partykularnego*, „Prawo Kanoniczne” 21 (1978), nr 3-4, s. 23-39; J. Krukowski, *Kościół partykularny*, w: *Kompendium wiedzy administratywisty*, red. S. Wrzosek, Lublin 2008, s. 649.

¹¹ J. Dyduch, *Odzwierciedlenie nauczania Soboru Watykańskiego II o Kościołach partykularnych w Kodeksie Prawa Kanonicznego*, w: *Sobór Watykański II. Inspiracje i wpływ na Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Materiały z Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej 8 grudnia 2005 roku z okazji 40. rocznicy zakończenia Soboru Watykańskiego II*, red. K. Burczak, Lublin 2006, s. 93-98.

¹² J. Krukowski, [Komentarz do kan. 368], w: *Komentarz do Kodeksu*, t. II/1, s. 218; J. Krzywdą, *Teologiczno-prawny wymiar zasady „In quibus et ex quibus” według nauki Soboru Watykańskiego II oraz kan. 368 KPK*, „Analecta Cracoviensia” 32 (2000), s. 447-458.

¹³ Słowo powszechny (katolicki) oznacza „uniwersalny”, czyli cały lub zupełny. Kościół jest powszechny w podwójnym znaczeniu: 1. ponieważ jest w nim obecny Chrystus, od którego Kościół otrzymuje pełnię środków zbawienia; 2. Kościół jest powszechny ponieważ został posłany przez Chrystusa do całego rodzaju ludzkiego (KKK 830-831).

¹⁴ J. Glemp, *Problem identyfikacji Kościoła*, s. 27; J. Krukowski, *Relacje między Kościołem powszechnym a Kościołami partykularnymi w nauczaniu i ustawodawstwie Jana Pawła II*, „Roczniki Nauk Prawnych” 17 (2007), nr 1, s. 107-109; M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych*, s. 17; H. de Lubac, *Kościoły partykularne w Kościele powszechnym*, Kraków 2004, s. 63; J. Dyduch, *Odzwierciedlenie nauczania Soboru*

który w adh. ap. *Christifideles laici* określił relację Kościoła partykularnego do Kościoła powszechnego w następujący sposób: „Kościół partykularny nie jest częścią powstałą w wyniku rozdrobnienia Kościoła powszechnego, ani Kościół powszechny nie jest zbiorem Kościołów partykularnych. Kościół powszechny łączy z Kościołem partykularnym żywa, istotna i stała więź, jako, że Kościół powszechny żyje i ukazuje się w Kościołach partykularnych” (ChL 25)¹⁵. Natomiast w posynodalnej adh. ap. *Pastores Gregis* papież przedstawił relację Kościoła powszechnego do Kościołów partykularnych w słowach: „Posiadając zniamię powszechności, Kościół Chrystusowy realizuje się w pełni w każdym Kościele partykularnym, otrzymującym wszelkie środki naturalne i nadprzyrodzone do spełniania misji, której wypełnienie w świecie Bóg powierzył Kościołowi” (PG 56)¹⁶.

Należy zauważyć, że wszystkie elementy Kościoła partykularnego w pełnym wymiarze zawarte są w pojęciu diecezji. Prawodawca kodeksowy podał definicję Kościoła partykularnego bazując na nauce Soboru Watykańskiego II (CD 11) postanawiając: diecezję „stanowi porcja Ludu Bożego, powierzona pasterskiej pieczy biskupa wraz z współpracującym z nim prezbiterium, tak by trwając przy swym pasterzu i zgromadzona przez niego w Duchu Świętym przez Ewangelię i Eucharystię, tworzyła Kościół partykularny, w którym prawdziwie obecny jest i działa jeden, święty, katolicki i apostołski Kościół Chrystusa” (kan. 369).

Kościół partykularny jako porcja Ludu Bożego (*portio populi Dei*), nie może być traktowana tylko jako fragment będący częścią ca-

Watykańskiego, w: *Sobór Watykański II. Inspiracje i wpływ na Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, s. 105.

¹⁵ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica Christifideles laici* (30.12.1988), AAS 81 (1989), pp. 393-521; Jan Paweł II, *Adhortacja apostołska „Christifideles laici”*, w: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. I, Kraków 1995, s. 306.

¹⁶ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica post-synodalis Pastores Gregis de episcopo ministro Ewangelii Iesu Christi pro mundi spe* (16.10.2003), AAS 94 (2002), pp. 305-338; Jan Paweł II, *Posynodalna adhortacja apostołska „Pastores gregis” o biskupiej posłudze Ewangelii Jezusa Chrystusa dla nadziei świata*, w: *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, s. 310-403.

łości¹⁷. Należy wyróżnić następujące elementy teologiczne konstytuujące Kościół partykularny: a) głoszenie i przyjęcie Ewangelii-prawdy objawionej ludziom przez Chrystusa, b) Duch Święty konstytuujący Kościół partykularny, c) Eucharystia, przez którą powstaje Kościół partykularny (SC 41, kan. 369), d) charyzmat i sakrament kapłaństwa dany tym, którzy przewodniczą „porcji Ludu Bożego”, a mianowicie biskupom i współpracującym z nimi prezbiterium (kan. 369)¹⁸.

Biskup diecezjalny pozostający w łączności z Biskupem Rzymu, jest głową Kościoła partykularnego. Przysługuje mu wszelka władza rządzenia. Taka sama władza przysługuje *ex lege* innym zwierzchnikom Kościołów partykularnych, chyba że co innego wynika z natury rzeczy lub przepisu prawa (kan. 381 § 2)¹⁹. Biskupowi w powierzonym mu Kościele partykularnym przysługuje władza zwyczajna, własna i bezpośrednia²⁰, jaka z natury rzeczy wymagana jest do sprawowania posługi pasterza wspólnoty wiernych (kan. 381)²¹.

Również Katechizm Kościoła Katolickiego²² używa pojęcia Kościół partykularny, którym jest przede wszystkim diecezja (zob. kan. 368), a w katolickich Kościołach wschodnich eparchia (por. kan. 177

¹⁷ J. Krzywda, *Teologiczno-prawny wymiar zasady „In quibus et ex quibus”*, s. 450-457; J. Krukowski, *Relacje między Kościołem powszechnym a Kościołami partykularnymi*, s. 112.

¹⁸ J. Krukowski, *Kościół powszechny a Kościoły partykularne*, w: *Kościół partykularny w Kodeksie Jana Pawła II*, s. 28-37; J. Krukowski, [Komentarz do kan. 369], w: *Komentarz do Kodeksu*, t. II/1, s. 219-222; M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych*, s. 18.

¹⁹ J. Krukowski, *Biskup diecezjalny*, w: *Kompendium wiedzy administratywisty*, s. 642.

²⁰ Szerzej zob. *Le gouvernement de l'Église catholique*, red. J. Palard, Paris 1997.

²¹ E. Górecki, *Wpływ ustaleń soborowych na kształt norm dotyczących urzędu biskupa diecezjalnego w KPK z 1983 r.*, w: *Sobór Watykański II. Inspiracje i wpływ na Kodeks*, s. 114-116; J. Krukowski, [Komentarz do kan. 381], w: *Komentarz do Kodeksu*, t. II/1, s. 241; E. Corecco, *Biskup głową Kościoła partykularnego, protektorem i obrońcą karności lokalnej*, „Concilium” 1-10 (1968), s. 451-452.

²² *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana 1992. *Katechizm Kościoła Katolickiego. Przekład polski zatwierdzony*, Poznań 1994. Katechizm Kościoła Katolickiego został promulgowany przez Jana Pawła II konst. ap. *Fidei Depositum* dnia 11.10.1992 r.

CCEO²³). Kościół partykularny jest wspólnotą wiernych chrześcijan w jedności wiary i sakramentów, którym przewodzi biskup wyświęcony w sukcesji apostoelskiej. Kościoły partykularne są uformowane na wzór Kościoła powszechnego, „w nich istnieje i z nich składa się jeden i jedyny Kościół katolicki” (KKK 833).

Kościół partykularny jest to porcja Kościoła powszechnego będąca autonomiczną wspólnotą wiernych²⁴, mająca określone granice terytorialne, wyposażona w organy władzy hierarchicznie uporządkowane, pozostające w jedności z Biskupem Rzymu, wyróżniająca się własną tradycją i obrządkiem. Kościołami partykularnymi są również młode Kościoły misyjne (SC 26, 41-42; LG 23, 26; PO 5-6; AG 19-22; 15-18; 37)²⁵.

2. Status prawny ordynariatów personalnych dla Anglikanów

Utworzenie ordynariatów personalnych dla Anglikanów jest odpowiedzią papieża na prośby kierowane do Stolicy Apostolskiej przez grupy anglikańskich duchownych i wiernych z różnych stron świata, którzy chcą przystąpić do pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim. Ustanowienie tych struktur personalnych pozwala na zbiorowe przystąpienie wiernych będących dotąd anglikanami do pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim, z zachowaniem elementów anglikańskiego dziedzictwa duchowego i liturgicznego²⁶. Wcześniejsze regulacje prawne zezwalały jedynie na indywidualne nawiązanie wspólnoty z Kościołem Katolickim co było zgodne z nauką Soboru Watykańskiego II wyrażoną w Dekrecie o ekumenizmie (UR 4).

²³ *Codex Canonum Ecclesiarum Orientalium. Auctoritate Ioannis Pauli PP. II Promulgatus*, AAS 82 (1990), pp. 1033-1363; Przekład polski: *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich*, Lublin 2002.

²⁴ J. Krukowski, *Prawa i obowiązki laikatu w nowym Kodeksie Prawa Kanonicznego*, „Chrześcijanin w świecie” 1983, nr 5, s. 61-68; J. Dyduch, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich w prawodawstwie soborowym*, Kraków 1985.

²⁵ T. Bertone, *Fedeli, laici, chierici e costituzione gerarchica*, w: *La normativa del nuovo codice*, red. E. Cappellini, Brescia 1983, s. 91-93; J. Krukowski, *Prawo administracyjne w Kościele*, msp, s. 92.

²⁶ *Nota Kongregacji Nauki Wiary*, „L'Osservatore Romano” (wydanie polskie) 1 (2010), s. 14.

Ordynariaty personalne dla Anglikanów podlegają oprócz postanowień prawa specjalnego również normom prawa powszechnego Kościoła. Papież Benedykt XVI na mocy konst. ap. AC z dnia 4 listopada 2009 r. ustanowił ordynariaty personalne dla Anglikanów, którzy nawiązują pełną wspólnotę (*communio*) z Kościołem Katolickim. Papież określił w konst. ap. zasady erygowania i organizację tych struktur personalnych. Tego samego dnia Kongregacja Nauki Wiary ogłosiła *Complementary norms* (normy uzupełniające)²⁷, w których doprecyzowała postanowienia konst. ap. AC. Ponadto Stolica Apostolska zapowiedziała, że dla poszczególnych ordynariatów będą nadawane w formie dekretów erygujących normy specjalne w zależności od warunków, w jakich znajdują się wierni, którzy chcą wrócić do pełnej wspólnoty z Kościołem.

2.1. Ustanowienie struktur personalnych

W konst. ap. zostały określone ogólne normy obowiązujące w ordynariatach. Normy te mogą być konkretyzowane w zależności od różnych sytuacji i warunków lokalnych. Ordynariaty personalne dla Anglikanów są ustanawiane po uprzedniej konsultacji z konferencją biskupów na terytorium której ordynariat ma być erygowany. Należy zauważyć, że ordynariaty te są podobne do struktury ordynariatów wojskowych, które zostały utworzone w wielu krajach, aby zapewnić opiekę duszpasterską osobom związanym ze służbą w wojsku. Konst. ap. Jana Pawła II SMC z dnia 21 kwietnia 1986 roku o ordynariatach wojskowych zawiera normy dotyczące organizacji i kręgu podmiotów podlegających duszpasterstwu wojskowemu. Zgodnie z tą konst. ap. ordynariaty wojskowe są prawnie zrównane z diecezją. Jednakże posiadają szczególny charakter i rządzą się własnymi, nadanymi przez Stolicę Apostolską, statutami (SMC I § 1). Ustrój prawny ordynariatów wojskowych jest więc regulowany normami zawartymi zarówno w konst. ap. SMC jak również we własnym, dla każdego ordynariatu, statucie oraz w KPK z 1983 r. Ordynariatem wojskowym kieruje jego własny ordynariusz z zasady posiadający sakrę biskupią, wyposażony

²⁷ Congregation for the Doctrine of the Faith, *Complementary norms for the apostolic constitutions Anglicanorum Coetibus*, AAS 101 (2009), pp. 990-996 (dalej CN).

we wszystkie uprawnienia biskupów diecezjalnych i mający te same co oni obowiązki (SMC II § 1)²⁸.

Natomiast cel i tryb ustanowienia ordynariatów personalnych dla Anglikanów jest zbliżony do erygowania Personalnej Administratury Apostolskiej Świętego Jana Marii Vianneya²⁹. Należy zauważyć, że ta Administratura, jest to jedyna administratura apostolska o charakterze personalnym jaka została erygowana do chwili obecnej w Kościele. Wcześniej administratury apostolskie miały charakter terytorialny³⁰. Geneza Administratury sięga *Unii Kapłańskiej Świętego Jana Marii Vianneya* utworzonej w 1981 r. w diecezji Campos w Brazylii, której członkami były osoby pozostające w schizmie powstałej w wyniku działania tzw. lefebrystów. Dekret *Animarum bonum* erygujący Personalną Administraturę Apostolską Świętego Jana Marii Vianneya w XIII artykułach określa strukturę oraz kompetencje organów funkcjonujących w Administraturze. Zawiera dyspozycje najistotniejsze, które powinny być uzupełnione normami prawa partykularnego. Personalna Administratura Apostolska Świętego Jana Marii Vianneya nie należy do żadnej prowincji kościelnej i podlega bezpośrednio Stolicy Apostolskiej. Jej zasięg obejmuje tylko terytorium diecezji Campos³¹.

2.2. Organizacja ordynariatów personalnych dla Anglikanów

Ordynariaty personalne dla Anglikanów erygowane są przez Kongregację Nauki Wiary w granicach terytorium określonej konferencji biskupów. Kongregacja ma obowiązek uzyskać opinię danej konferencji przed erygowaniem ordynariatu. Na terytorium danej konferencji może być ustanowiony jeden lub więcej ordynariatów.

²⁸ A. Longhitano, *Chiese particolari*, w: *Il diritto nel mistero delle Chiese*, s. 368; T. Płoski, *Duszpasterstwo w Wojsku Polskim. Studium prawne z uwzględnieniem praw człowieka i prawa humanitarne*, Olsztyn 2006; J. Osiński, *Ordynariat Wojskowy*, EK, t. XIV, kol. 737-740.

²⁹ P. Majer, *Nowa hierarchiczna struktura w Kościele łacińskim. Konstytucja apostolska Anglicanorum coetibus z 4 XI 2009 roku*, w: *Ars boni et aequi. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin*, red. J. Wroceński, H. Pietrzak, Warszawa 2010, s. 355-356.

³⁰ J. Bednarz, *Administratura apostolska personalna „Świętego Jana Marii Vianneya”*, „*Annales Canonici*” 1 (2005), s. 139-174.

³¹ M. Sitarz, *Kompetencje organów kolegialnych w Kościele partykularnym*, s. 82-83.

Uzależnione jest to od warunków lokalnych i potrzeb wiernych (AC I § 1, 2).

Każdy ordynariat *ipso iure* posiada osobowość publiczno prawną, tzn. jest osobą prawną według postanowień KPK z 1983 r. (AC I § 3).

Doktryna ordynariatu opiera się na Katechizmie Kościoła Katolickiego, który jest oficjalnym wyrazem wiary katolickiej (AC I § 5). Eucharystia i inne sakramenty, Liturgia Godzin i inne nabożeństwa mogą być sprawowane według ksiąg liturgicznych tradycji anglikańskiej zatwierdzonych przez Stolicę Apostolską. Racją takiego uregulowania jest troska o zachowanie w Kościele Katolickim tradycji duchowych, liturgicznych i duszpasterskich wspólnoty anglikańskiej w celu umocnienia wiary członków ordynariatu i ukazania jedności w różnorodności. Nie wyklucza się jednak sprawowania tych celebracji według Rytu Rzymskiego (AC III).

2.2.1. Ordynariusz personalny

Ordynariusz personalny sprawuje opiekę pasterską nad powierzonym sobie Kościołem partykularnym. Mianuje go Biskup Rzymu na podstawie *terna* rady zarządzania, która w roztroprnym głosowaniu wyłania propozycje kandydata na ordynariusza (AC IV, CN art. 12 § 4).

Ordynariuszem może być biskup albo prezbiter, ale z racji na to, że jest zrównany prawnie z biskupem diecezjalnym, jest on z mocy samego prawa członkiem konferencji biskupów (CN art. 4 § 1). Ma także obowiązek odbywania wizyty *ad limina apostolorum* (AC XI).

Ordynariusz posiada władzę: a) zwyczajną: związana z powierzonym mu przez Biskupa Rzymu urzędem, w zakresie forum wewnętrznego i zewnętrznego; b) zastępczą (*vicaria*): sprawowaną w imieniu Biskupa Rzymu; c) personalną: sprawowaną nad wiernymi należącymi do ordynariatu. Jest ona sprawowana łącznie (*coniunctim*) z biskupem diecezjalnym, jednak tylko w sytuacjach określonych w CN (zob. art. 3, art. 9 § 1-2, art. 10 § 1-2). Ordynariuszowi personal-

nemu przysługują również kompetencje ordynariusza miejsca zgodnie z postanowieniem kan. 134 § 2 KPK z 1983 r.³².

W dokumentach ustanawiających ordynariaty personalne dla Anglikanów zostały określone prawa i obowiązki ordynariusza personalnego, które w znacznej mierze pokrywają się z kompetencjami biskupa diecezjalnego. Jakkolwiek z natury rzeczy lub przepisów prawa jego kompetencje różnią się od kompetencji biskupa diecezjalnego.

Ordynariusz może za aprobatą Stolicy Apostolskiej, erygować nowe instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego. Natomiast zgodnie z prawem kanonicznym i po wysłuchaniu biskupa diecezjalnego może erygować parafie personalne dla wiernych należących do ordynariatu, a w szczególnych okolicznościach także *quasi-parafię* (AC VIII § 1, CN art. 14 § 3)

Ordynariusz w zarządzaniu swoim Kościołem partykularnym jest wspomagany przez radę zarządzania, która składa się z sześciu kapłanów, w połowie wybieranych przez duchowieństwo ordynariatu. Radzie zarządzania przysługują kompetencje powierzone w KPK z 1983 r. radzie kapłańskiej i kolegium konsultorów i inne określone w CN (AC X § 2). Rada działa na podstawie statutów zaaprobowanych przez ordynariusza i potwierdzonych przez Stolicę Apostolską (AC X § 1-2, CN art. 12). Ordynariusz zgodnie z KPK z 1983 r. powinien utworzyć radę do spraw ekonomicznych i mianować ekonoma (kan. 492-494, AC X § 3, CN art. 4 § 1). Może on również powołać radę duszpasterską (AC X § 4). Powinien także ustanowić kurię i trybunał ordynariatu zgodnie z normami KPK z 1983 r. i wypełnić obowiązki wynikające z kan. 383-388, 396-398 (AC VI-XII, CN art. 4 § 1).

2.2.2. Prezbiterium

Prezbiterium ordynariatu tworzą duchowni do niego inkardynowani, czyli Ci którzy przyjęli święcenia w ordynariacie. Dokumenty ustanawiające ordynariaty personalne przypominają o fakcie nieważności święceń przyjętych w Kościele anglikańskim. Z tej racji ordynariusz może przyjmować anglikańskich duchownych, którzy nawiązali

³² P. Majer, *Nowa hierarchiczna struktura w Kościele łacińskim*, w: *Ars boni et aequi*, s. 362.

wspólnotę z Kościołem Katolickim, jedynie jako kandydatów do święceń, nie zaś do pełnienia posługi. Natomiast innych kandydatów do święceń przyjmuje spośród wiernych ordynariatu, zgodnie z normami prawa kanonicznego (kan. 1026-1032) pod warunkiem, że nie są związani nieprawidłowościami lub innymi przeszkodami (AC VI §1)³³.

Na dopuszczenie do święceń ordynariusz potrzebuje zgody rady zarządzania (CN art. 6 § 1). Do święceń powinien dopuszczać *pro regula* mężczyzn celibatariuszy. Jednak w poszczególnych przypadkach będzie on mógł skierować do Biskupa Rzymu, jako odstępstwo od kan. 277, prośbę o dopuszczenie do święceń mężczyzn żonatych zgodnie z obiektywnymi kryteriami zatwierdzonymi przez Stolicę Apostolską (AC VI § 2). Duchowni nieżonaci powinni podporządkować się normom o celibacie duchowieństwa. Kandydaci do święceń będą odbywać formację wraz z seminarzystami diecezjalnymi, chociaż ordynariusz za zgodą rady zarządzania może erygować dom formacji w zakresie dziedzictwa anglikańskiego (AC VI § 5, CN art. 12 § 2).

Kolejną grupą duchownych, którzy mogą pełnić posługę w ordynariacie są duchowni należący do innych Kościołów partykularnych lub instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego na podstawie umowy między ordynariuszem personalnym a ich ordynariuszem bądź przełożonym. Odbywa się to jednak bez ich inkardynacji do ordynariatu (CN art. 9 § 2-3).

Duchowni inkardynowani do ordynariatu powinni umacniać jedność z prezbiterium diecezji, na terenie której pełnią posługę poprzez wspólne inicjatywy i działalność duszpasterską i charytatywną (AC VI § 4). Proboszczom przysługują kompetencje określone w normach prawa kanonicznego, które powinny być spełniane przy wzajemnej pomocy duszpasterskiej z proboszczami diecezji (AC VIII § 2).

2.2.3. Wierni

Można wyróżnić trzy kategorie wiernych należących do ordynariatu personalnego:

- a) Pierwszą kategorię stanowią ci, którzy wywodzą się z tradycji anglikańskiej i wyrazili wolę przynależności do ordynariatu, złożyli

³³ Tamże, s. 363-364.

wyznanie wiary i przyjęli sakramenty wtajemniczenia chrześcijańskiego z zachowaniem przepisów kan. 845. Są oni wpisywani do rejestru prowadzonego w ordynariacie na podstawie złożonego na piśmie oświadczenia. Podobnie mają uczynić członkowie instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego jeśli chcą przynależeć do ordynariatu (AC IX, CN art. 5).

- b) Drugą kategorią są wierni, którzy otrzymali sakramenty inicjacji chrześcijańskiej w obrębie jurysdykcji ordynariatu (AC I § 4).
- c) Trzecią kategorię wiernych stanowią osoby nie związane z tradycją anglikańską, które były ochrzczone poza ordynariatem. Co do zasady ci ochrzczeni nie mogą należeć do ordynariatu. Jednak na drodze wyjątku mogą zostać przyjęci po spełnieniu wymogu więzów z rodziną przynależącą do ordynariatu „*they are members of family belonging to the Ordinariate*” (CN art. 5 § 1)³⁴.

2.3. Ordynariaty personalne dla Anglikanów a inne Kościoły partykularne

W dokumencie ustanawiającym ordynariaty personalne nie ma *expressis verbis* stwierdzenia, że mają one charakter Kościołów partykularnych³⁵. Należy zauważyć, że w konst. ap. SMC dotyczącej ordynariatów wojskowych i dekrete AB ustanawiającym Personalną Administraturę Apostolską Świętego Jana Marii Vianneya również nie zostało wyraźnie postanowione, czy te struktury personalne są Kościołami partykularnymi. Jednakże w dokumentach ustanawiających ordynariaty wojskowe, Personalną Administraturę Apostolską Świętego Jana Marii Vianneya i ordynariaty personalne dla Anglikanów prawodawca kościelny wskazał na przesłanki, jakie konstytuują Kościół partykularny tzn. własny biskup, własne prezbiterium i wierni świeccy. Z tej racji nie ma przeszkód, aby te struktury miały pozycję personalnych Kościołów partykularnych.

Ponadto w kan. 368, w którym zostały wymienione terytorialne Kościoły partykularne zrównane z diecezją prawodawca użył łac. zwrotu „*assimilantur*”, który przetłumaczono na j. polski jako „są

³⁴ Tamże, s. 365-367.

³⁵ J. Krukowski, *Prawo administracyjne w Kościele*, msp, s. 102.

zrównane”³⁶. Następnie w kan. 370-371 podaje definicje tych Kościołów partykularnych. Na poparcie tego należy odwołać się do kan. 372 § 1, w którym zawarte jest wyrażenie „porcja Ludu Bożego, która tworzy diecezję lub inny Kościół partykularny” – „*portio populi Dei quae dioecesim aliamve Ecclesiam particularem constituat*”, które potwierdza, że wcześniej wymienione struktury są Kościołami partykularnymi. Prawodawca przy określaniu statusu prawnego ordynariatu wojskowego w konst. ap. SMC posłużył się również terminem „*assimilantur*” (SMC I § 1). Podobne sformułowanie zawarte jest w konst. ap. AC „*iuridice diocesi aequatur* – zrównany prawnie z diecezją” (AC I § 3) i dekrete AB „*iure dioecesibus aequatur* – zrównany w prawie z diecezją” (AB I). Prawodawca kościelny ustanawiając ordynariaty personalne jako struktury zrównane w prawie z diecezją wyraźnie zawarł, w art. I § 3 konst. ap. AC, odniesienie do ordynariatów wojskowych. Można dostrzec również ewolucję w terminologii jaką stosuje prawodawca na określenie statusu prawnego innych Kościołów partykularnych w relacji do podstawowej struktury Kościoła partykularnego jaką jest diecezja. Na określenie tej relacji w KPK z 1983 r. i konst. ap. SMC użył łacińskiego wyrażenia *assimilantur*, które można przetłumaczyć na j. polski jako: podobny, upodobniony, asymilowany. Natomiast w dokumentach chronologicznie młodszych tzn. w dekrete erygującym Personalną Administraturę Apostolską Świętego Jana Marii Vianneya i w konst. ap. ustanawiającej ordynariaty personalne dla Anglikanów użył wyrażenia *aequatur*, które można przetłumaczyć na j. polski jako: zrównany, wyrównany, równouprawniony³⁷. To drugie wyrażenie jest bardziej precyzyjne terminologicznie i lepiej odzwierciedla status prawny i relacje tych struktur personalnych do diecezji oraz potwierdza, że te struktury są Kościołami partykularnymi.

Należy zauważyć, że prawodawca określił diecezję jako porcję Ludu Bożego powierzoną pasterskiej pieczy biskupa ze współpracującym z nim prezbiterium (kan. 369). Jednakże zwierzchnicy terytorialnych Kościołów partykularnych wymienionych w kan. 370-371 KPK z 1983 r., którzy zgodnie z kan. 381 są zrównani w prawie z biskupem

³⁶ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu Polski, Poznań 1984.

³⁷ J. Sondel, *Słownik łacinsko-polski dla prawników i historyków*, Kraków 2005, s. 36-37, 86.

diecezjalnym, mogą posiadać święcenia prezbiteratu, tzn. do ważności pełnienia tych urzędów nie są wymagane święcenia biskupie. Podobnie zwierzchnikami personalnych Kościołów partykularnych mogą być ordynariusze bądź administratorzy apostołscy będący prezbiterami lub biskupami (SMC II § 1, AB IV, AC IV, CN art. 4 § 1). W każdym z tych dokumentów prawodawca określił również konkretną wspólnotę wiernych i prezbiterium.

Ponadto w KPK z 1983 r. zostały przedstawione kryteria, dla jakich tworzy się Kościoły partykularne. Kryteriami tymi są: terytorium, obrządek i inne podobne racje (kan. 372). Zgodnie z tradycją głównym kryterium tworzenia Kościołów partykularnych jest terytorium, a więc każda porcja Ludu Bożego, która stanowi diecezję lub inną rzeczywistość eklezjalną zrównaną z diecezją, znajduje się na określonym terytorium, tzn. obejmuje wszystkich wiernych zamieszkujących na nim. Drugim kryterium jest obrządek. Na Soborze Watykańskim II przyjęto, istnienie różnych diecezji obrządkowych na tym samym terytorium. Racją takiego rozwiązania jest zarządzenie potrzebom wiernych należących do Katolickich Kościołów wschodnich (CD 23). Trzecim kryterium mogą być inne podobne racje. Ponieważ pojęcie to jest nie ostre powoduje trudności w interpretacji. Soborowy dekret *Presbyterorum Ordinis* przewiduje możliwość erygowania specjalnych diecezji lub prałatur personalnych w celu zarządzenia niewystarczającej liczbie duchownych w niektórych regionach, gdyby wymagały tego racje apostołstwa różnych grup społecznych, w jakimś kraju lub narodzie, czy jakiegokolwiek części świata (PO 10)³⁸. Na tym ostatnim kryterium opiera się racja tworzenia personalnych Kościołów partykularnych.

Powyższe rozważania potwierdzają, że struktury personalne utworzone w celu zabezpieczenia opieki duszpasterskiej określonym grupom wiernych są również Kościołami partykularnym.

3. Wnioski

Misją Kościoła jest otaczać opieką pasterską wszystkich wiernych, aby mogli oni osiągnąć ostateczny cel Kościoła, jakim jest zba-

³⁸ J. Krukowski, [Komentarz do kan. 372], w: *Komentarz do Kodeksu*, t. II/1, s. 224-227.

wienie dusz. Z tej racji tworzone są Kościoły partykularne, przede wszystkim terytorialne. Jednak nie zawsze sposób ten zapewnia właściwą opiekę duszpasterską. Zgodnie z nauczaniem Soboru Watykańskiego II ze względu na określone racje mogą być tworzone na tym samym terytorium inne struktury. Tym kryterium kierował się prawodawca tworząc ordynariat wojskowy, Personalną Administraturę Apostolską Świętego Jana Marii Vianneya i ordynariat personalny dla Anglikanów. W artykule poruszono problematykę ordynariatu personalnego dla Anglikanów z racji na to, że jest to chronologicznie najmłodszy personalny Kościół partykularny ustanowiony na podstawie prawa specjalnego wydanego przez najwyższego prawodawcę kościelnego, obejmujący wiernych, którzy wywodzą się z tradycji anglikańskiej i wyrazili wolę nawiązania pełnej wspólnoty z Kościołem Katolickim. Ordynariat personalny dla Anglikanów jest porcją Ludu Bożego w znaczeniu teologicznym i prawnym, tzn. wspólnota wiernymi z własnym ordynariuszem i prezbiterium. Reasumując przeprowadzoną analizę należy stwierdzić, że w ordynariacie personalnym dla Anglikanów są wszystkie elementy właściwe dla Kościoła partykularnego.

PERSONAL ORDINARIATE FOR ANGLICANS AS A NEW PARTICULAR CHURCH

S U M M A R Y

According to the teaching of the Vatican Council II, due to some reasons, the different hierarchical structures can be created on the same territory. The legislator was guided such a criterion in the creation of the personal ordinariate for Anglicans, which is chronologically the youngest personal particular Church which is a portion of the people of God with their own ordinary, the presbyterium, and the christian faithful. This Church is established under the special law, which includes the christian faithful, who come from the Anglican tradition and who were willing to make the full communion with the Catholic Church.

Translated by Agata Słowikowska

Słowa kluczowe: ordynariaty personalne dla Anglikanów, Kościół partykularny, wierni chrześcijanie, wspólnota z Kościołem

Key words: personal ordinariates for Anglicans, particular Church, christian faithfuls, communion with Church